

MURIEL BARBERY

Skutočne nové je to, čo napriek času nestarne.

S ELEGANCIU JEŽKA

Ljndeni

S eleganciou ježka

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Muriel Barbery
S eleganciou ježka – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

S ELEGANCIU JEŽKA

MURIEL BARBERY

S ELEGANCIOU JEŽKA

Z francúzštiny preložila Jarmila Pospěchová

Ljndeni

Stéphanovi, s ktorým som napísala túto knihu

MARX

(Predslov)

1

Kto seje túžbu

„Marx totálne zmenil môj pohľad na svet,“ pochválil sa mi dnes ráno mladý Pallières, ktorému zvyčajne nestojím ani za pozdrav.

Antoine Pallières, perspektívny dedič dôstojného rodinného impéria, je synom jedného z mojich ôsmich zamestnávateľov. Najmladší nepodarok nóbl buržoáznej rodiny obchodníkov – ktorí sa, samozrejme, rozmnožujú cnostne a výhradne štikútavkou – bol taký nadšený zo svojho filozofického objavu, že sa oň so mnou podelil akosi bez rozmýšľania. Veď pracujúca trieda sa Marxovej filozofii rozumie asi ako hus pivu, no nie? Text je náročný, jazyk prepracovaný, štýl britký, tézy komplexné.

Nechýba veľa a skoro sa hlúpo prezradím.

„Mali by ste si prečítať *Nemeckú ideológiu*,“ poradím tomu exemplárnemu kreténovi v trojštvrťovom kabáte jedľovozelenej farby.

Ak chcete pochopiť Marxa a prísť na to, prečo sa mýli, skúste si prečítať *Nemeckú ideológiu*. Táto kniha je antropologickým základom, z ktorého vychádzajú všetky moderné inšpirácie o novom zriadení sveta a z ktorého vyplýva jedno ponaučenie: ľudia žijúci iba pre túžbu by urobili lepšie, keby sa radšej

držali svojich potrieb. Vo svete, kde nezdravý luxus túžby dostane stopku, sa môže zrodiť nové spoločenské usporiadanie zbavené bojov, útlaku a zhubných hierarchií.

„Kto seje túžbu, žne útlak,“ zamrmlal si popod nos, akoby boli moje slová určené len kocúrovi.

Antoine Pallières sa na mňa podozrievavo zahľadá sponad nechutného zárodku fúzikov, ktoré ani v najmenšom nepripomínajú mačkovitú šelmu. Zrejme uvažuje, či nemá halucinácie. Ako vždy ma však zachráni fakt, že ľudia zatvárajú oči pred všetkým, čo nezapadá do ich zaužívaných predstáv. Domovnícky predsa nečítajú *Nemeckú ideológiu*, a teda by v žiadnom prípade nemohli parafrázovať jedennástu tézu o Feuerbachovi. A ak by predsa len, dotyčná domovníčka by musela nebezpečne poškuľovať po rozvrate a zapredať sa diablovi v podobe odborového hnutia. Antoinovi Pallièresovi a ľuďom z jeho spoločenskej vrstvy by ani vo sne nenapadlo, že by čosi také mohla čítať čisto kvôli intelektuálnemu pôžitku.

„Pozdravte matku,“ zašomrem a zatvorím mu dvere pred nosom v nádeji, že sila tisícročných predsudkov urobí svoje a mladý Pallières rýchlo vypustí z hlavy dve predchádzajúce vety nehodné domovníčky.

2

Zázraky Umenia

Volám sa Renée. Mám päťdesiatštyri rokov. Už dvadsaťsedem rokov som domovníčkou v peknej súkromnej rezidencii s vnútorným dvorom a so záhradou na ulici de Grenelle číslo 7, kde sa nachádza osem luxusných bytov – všetky sú obývané a všetky sú obrovské. Som vdova, nízka, nepekná, pri tele, trápia ma halluxy a v niektoré rána mi tak smrdí z úst, že sa sama sebe hnusím. Nikdy som neštudovala, vždy som bola chudobná, nenápadná a bezvýznamná. Žijem sama, len s mačkou, vlastne tučným lenivým kocúrom, ktorý nemá nijakú zvláštnu vlastnosť, ak neberieme do úvahy, že keď je mrzutý, smrdia mu laby. Ani on, ani ja sa nijako nesnažíme zapadnúť do kruhu takých, ako sme my. Hoci som zdvorilá, zriedkavo bývam milá, takže ľudia ma nemajú radi, no tolerujú ma, pretože splňam ich zažívanú a naprieč všetkými vrstvami rozšírenú spoločenskú predstavu o domovníčke. Skrátka, som jedno z tých koliesok, ktoré udržujú v pohybe celosvetovú ilúziu, podľa ktorej život má zmysel, ktorý sa dá ľahko nájsť. Kdesi je napísané, že domovníčky sú staré, nepekné a nevrlé, a podobne je rovnakou hlúpou čiernou kriedou v nejakom komíne napísané

aj to, že domovníčky majú veľké vrtošivé mačky, ktoré celý deň predriemu na vankúšoch s háčkovými obliečkami.

A niekde sa určite píše aj to, že domovníčky celé dni pozerajú televíziu, zatiaľ čo ich tučné mačky podriemkávajú a vo vestibule je cítiť dusené hovädzie so zeleninou, varenú kapustu alebo ragú z fazule a mäsa. Mám obrovské šťastie, že môžem byť domovníčkou v dome s vysokým štandardom. Bolo pre mňa také nedôstojné variť tieto odporné pokrmy, že intervencia pána de Brogliho, štátneho radcu z prvého poschodia, o ktorej svojej žene povedal, že bola nanajvýš zdvorilá, no konzekventná, s cieľom raz a navždy odstrániť tieto plebejské zápachy, bola pre mňa neskutočnou úľavou, čo som sa zo všetkých síl snažila zamaskovať výrazom vynútenej poslušnosti.

To bolo pred dvadsiatimi siedmimi rokmi. Odvtedy chodím každý deň k mäsiarovi, kúpim uňho plátok šunky alebo teľacej pečene, strčím si ho do sieťovky medzi balíček rezancov a zväzok mrkvy. Ostentatívne vystavujem tieto potraviny chudobných, o ktorých sa hovorí, že nesmrdia, lebo ja som chudobná v dome bohatých a takto živím všeobecne akceptované kliše a zároveň aj svojho kocúra Leva, ktorý je tučný len preto, lebo konzumuje jedlo, ktoré bolo určené mne, a hlučne si pochutnáva na údeľninách a makarónoch s maslom, zatiaľ čo ja môžem nerušene uspokojovať svoje chuťové poháriky bez toho, aby niekto niečo tušil.

S televíziou to bol tvrdší oriešok. Keď ešte žil môj manžel, bolo to bez problémov, lebo mal televízor stále zapnutý, takže s tým som si nemuse-

la robiť starosti. Zvuky z neho prenikali aj do vestibulu, čo dokonale stačilo na udržiavanie divadla o spoločenskej hierarchii, no po Lucienovej smrti som musela vymyslieť spôsob, ako v tejto ilúzii pokračovať. Kým žil, zbavoval ma tejto nespravodlivej povinnosti, po jeho smrti som síce prišla o jeho nekultúrnosť, no tá bola pre mňa vítanou hradbou pred podozrením okolia.

Zachránili ma moderné technológie.

Na infračervený mechanizmus som pripojila zvonček, ktorý ma upozorní na každého, kto prechádza vstupnou halou, takže už nikto nemusí zvoniť na ozajstný zvonček, aby som sa dozvedela o jeho prítomnosti, hoci som ďaleko. To znamená, že sa zdržiam v zadnej miestnosti svojho domovného bytu, tam trávim najviac voľného času a chránená pred zvukmi a zápachmi, ktoré prináša moje povolanie, si môžem žiť podľa svojho gusta a pritom mať k dispozícii všetky informácie, ktoré sú životne dôležité pre každú strážnu službu: kto vchádza, kto vychádza, s kým a kedy.

A tak obyvatelia domu prechádzajúci cez halu počuli len tlmené zvuky, ktoré k nim doliehali a podľa ktorých vedeli, že televízor je zapnutý, a možno si aj predstavovali domovničku spokojne vyvalenú pred ním. A zatiaľ ja, spokojne ukrytá vo svojom pelechu, som nepočula nič, no vedela som, že niekto prechádza cez vestibul. Vo vedľajšej miestnosti som nakukla cez svetlík, ktorý bol presne oproti schodom, zatiahnutý bielou mušelínovou záclonkou, a identifikovala som dotýčného.

Keď neskôr prišla éra videokaziet a potom éra božských dévedéčok, bolo to ešte lepšie. Keďže nie

je bežné, aby domovníčka so zatajeným dychom sledovala *Smrť v Benátkach* a aby sa z jej bytu ozýval Mahler, siahla som do manželských úspor, ktoré sme tak ťažko nazhromaždili, kúpila som ešte jeden prijímač a umiestnila ho do svojej skrýše. A zatiaľ čo v prednej miestnosti hulákal televízor – môj komplic, ktorý ma ušetril hlúposťou pre vymyté mozgy –, ja som si so slzami v očiach vychutnávala zázraky Umenia.

Hlboká myšlienka č. 1

*Vyletieť k hviezdám
A ako zlaté rybky
V guli zahynúť*

Dospelí si očividne z času na čas nájdú chvíľku na to, aby si sadli a popremýšľali o katastrofe, na ktorú sa premenili ich životy. Nechápavo lamentujú a ako muchy, ktoré neustále narážajú do toho istého okna, sa zmietajú, trpia, slabnú, klesajú na duchu a premýšľajú o spleti udalostí, ktoré ich priviedli tam, kam sa nikdy neplánovali dostať. Tí najinteligentnejší si z toho dokonca vytvorili náboženstvo: och, tá opovrhnutiahodná prázdnota buržoáznej existencie! Podobní cynici sa nájdú aj medzi ľuďmi, ktorých otec pozýva na večeru: „Čo sa stalo s našimi detskými snami?“ pýtajú sa sklamane a alibisticky. „Niekam odleteli, život je pes.“ Neznášam túto falošnú múdrosť dospelosti. Všetci sú totiž rovnakí, sú ako deti, ktoré nechápu, čo sa im stalo, a hrajú sa na drsných, hoci majú slzy na krajíčku.

A pritom je to také jednoduché. Problém je v tom, že deti veria tomu, čo im narozprávajú dospelí, a keď neskôr vyrastú, pomstia sa tak, že oklamú vlastné deti.

Fráza, že život má zmysel, ktorý poznajú len dospelí, je celosvetová lož, ktorej je každý nútený veriť. Keď ako dospelí pochopíme, že to nie je pravda, je už neskoro. Závoj tajomstva ostáva neporušený, ale všetku dostupnú energiu sme už dávno premrhali na hlúposti. Neostáva nám teda nič iné, len byť voči tomu absolútne imúnni, snažiť sa zakryť skutočnosť, že v živote nenachádzame žiadny zmysel a klameme aj vlastné deti, aby sme ešte viac presvedčili sami seba.

Všetci ľudia, s ktorými sa stretáva moja rodina, prešli tou istou cestou: v mladosti hľadali spôsob, ako zužitkovať svoju inteligenciu, snažili sa zo štúdia vyťažiť maximum a zabezpečiť si vysokú pozíciu, a potom strávia zvyšok života zhrozene sa pýtajúc, prečo toľké nádeje vyústili do takej zbytočnej existencie. Ľudia sú presvedčení, že vyletia k hviezdám, a skončia ako zlaté rybky v guľatom akváriu. Premýšľam o tom, či by nebolo lepšie učiť deti už od útleho veku, že život je nezmyselný. V detstve by síce prišli o niekoľko pekných chvíľ, zato v dospelosti by im to ušetrilo kopu času, nehovoriac o tom, že by sme sa vyhli aspoň jednej traume – bezcieľnému plávaniu v guľatom akváriu.

Mám dvanásť rokov a bývam v luxusnom byte na ulici de Grenelle číslo 7. Moji rodičia sú bohatí, moja rodina je bohatá, ja so sestrou sme teda teoreticky tiež bohaté. Môj otec je poslanec, predtým bol ministrom, a bez pochyb skončí veľmi vysoko, možno ako predseda Národného zhromaždenia. Moja matka... nuž, ako to povedať, matka nie je práve najostrejšia ceruzka v peračníku, ale je vzdelaná. Má doktora z literatúry. Jej pozvánky na večere sú bezchybné a celé dni nás zahlcuje literárnymi narážkami („Co-

lombe, nehraj sa na Guermantovcov..." alebo: „Miláčik, už si ako Sanseverina...“).

Napriek tomu, napriek všetkému tomuto šťastiu a tomuto bohatstvu už veľmi dlho viem, že na konci cesty nás čaká len guľaté akvárium. Ako som na to prišla? Náhodou som veľmi inteligentná. Dokonca výnimočne inteligentná. Stačí sa pozrieť na deti v mojom veku, už teraz som ďaleko pred nimi. Keďže nechcem, aby si ma ľudia veľmi všímali, a som z rodiny, v ktorej sa inteligencia považuje za najvyššiu hodnotu a nadané dieťa by v nej nikdy nenechali na pokoji, snažím sa v škole veľmi nepredvádzať, no aj tak som vždy najlepšia z triedy. Mohli by ste si myslieť, že hrať sa na normálne inteligentné dievča je ľahké, keďže mám dvanásť rokov a som na úrovni študentky v prípravke na vysokú. Kdeže! Je ohromne náročné vyzeráť hlúpejšia, než v skutočnosti som. Ale v istom zmysle mi to bráni umrieť od nudy: vždy, keď nemusím venovať čas tomu, aby som sa niečo naučila alebo niečo pochopila, využívam ho na napodobňovanie štýlu, odpovedí, postupov, záujmov a malých chýb, ktorých sa dopustia normálni žiaci. Čítam všetko, čo Constance Baretová, druhá najlepšia v triede, napíše na matematike, francúzštine a dejepise, a tak sa od nej učím: na francúzštine sled koherentných a pravopisne správnych slov, na matematike je to mechanická reprodukcia operácií, ktoré nemajú zmysel, a na dejepise sled logicky poprepájaných udalostí. No aj v porovnaní s dospelými som oveľa bystrejšia než väčšina z nich. Tak to jednoducho je. Nie som na to nejako špeciálne hrdá, pretože to nie je moja zásluha. No jedna vec je istá – nikdy neskončím v guľatom akváriu. Toto rozhodnutie je výsledkom dôkladných

úvah. Aj taký človek, ako som ja, inteligentný, nadený na štúdium, výnimočný a v porovnaní s ostatnými na vyššej úrovni, má už svoju životnú cestu vopred naplánovanú. Je to na zaplkanie: zrejme nikomu nenapadlo zamyslieť sa, že ak je život absurdný, potom je predsa jedno, či v ňom človek uspeje, alebo nie. Je to len pohodlnejšie. Okrem toho som presvedčená, že múdrosť úspech len strpčí, zatiaľ čo priemernosť stále dúfa v niečo lepšie.

Takže som sa rozhodla. Čoskoro prestanem byť dieťaťom a napriek presvedčeniu, že život je jedna veľká fraška, pochybujem, že dokážem vydržať až do konca. Hlboko v nás sme naprogramovaní tak, aby sme verili tomu, čo neexistuje, pretože sme živé bytosti, ktoré nechcú trpieť. Tak teda plytváme svojimi silami na to, aby sme sami seba presvedčili, že existujú veci, ktoré stoja za námahu, a že kvôli nim má život zmysel. Hoci som veľmi bystrá, netuším, ako dlho ešte dokážem odolávať tejto biologickej tendencii. Až sa raz dostanem do kolotoča dospelých, budem ešte schopná čeliť pocitu absurdnosti? Pochybujem. Preto som sa rozhodla: na konci tohto školského roka, šestnásteho júna, v deň svojich trinástych narodenín, spácham samovraždu. Ale pozor, neurobím to teatrálne, akoby to bol nejaký odvážny alebo protestný čin. Všetko chystám tak, aby nikto nič netušil. Dospelí majú k smrti hysterický vzťah, nafukujú ju, robia z komára somára, a pritom je to tá najbanálnejšia vec na svete. Nezáleží mi však na samotnom akte, ale na tom, ako bude vykonaný. Moja japonská stránka sa evidentne prikláňa k seppuku. Keď hovorím o svojej japonskej stránke, myslím tým svoju lásku k Japonsku. Som vo štvrtom ročníku a Japonsko ma

tak fascinuje, že som si vybrala japončinu ako druhý jazyk. Učiteľ japončiny nie je nič moc, prehltá francúzske slová, celý čas sa škriabe na hlave a vyzerať dosť zmätene, ale máme celkom dobrú učebnicu a od začiatku roka som urobila veľký pokrok. Dúfam, že o niekoľko mesiacov si prečítam japonské komiksy v origináli. Mama nechápe, ako môže také bystré dievča ako ja čítať *mangy*. Ani som sa jej nesnažila vysvetliť, že *manga* znamená po japonsky komiks. Je presvedčená, že sa stotožňujem so subkultúrou, a ja jej to neberiem. Skrátka, o niekoľko mesiacov možno budem čítať Tanigučiho v japončine. Takže späť k môjmu plánu: musím to stihnúť pred šestnástym júnom, pretože v ten deň spácham samovraždu. No nebude to *seppuku*. Bol by to krásny a zmysluplný čin, ale... nuž... nemám ani najmenší záujem trpieť. Popravde neznášam utrpenie: myslím si, že keď sa rozhodneme umrieť práve preto, lebo to má zmysel, treba to urobiť bezbolestne. Smrť musí byť jemný prechod, mäkké vklíznutie do náruče pokoja. Niektorí ľudia spáchajú samovraždu tak, že vyskočia z okna na štvrtom poschodí alebo sa napijú líhu, či sa dokonca obesia! To je hnus! Príde mi to oplzlé. Prečo by človek umieral, ak nie preto, aby predišiel utrpeniu? Už som si naplánovala, ako to urobím: už rok beriem každý mesiac mame zo skrinky pri záhlaví postele jednu tabletku na spanie. Užíva ich toľko, že by si nevšimla, ani keby som jej ich brala každý deň, ale radšej som opatrná. Ak urobíte rozhodnutie, ktoré sa s veľkou pravdepodobnosťou nestretne s pochopením, nesmiete nič nechať na náhodu. Je až nepredstaviiteľné, s akou rýchlosťou sa ľudia vrhajú do niečoho, na čom im najviac záleží, v mene takých hlúposť ako

„zmysel života“ alebo „láska k človeku“. Ach, a ešte „posvätné detstvo“.

A tak sa pokojne približujem k šestnástemu júnu a nebojím sa. Možno mi je to len občas ľúto. Lenže tento svet nie je pre princezné. A ak aj plánujete zomrieť, neznamená to, že musíte sedieť so založenými rukami ako mŕtvola. Práve naopak. Dôležité nie je to, že zomriete, ani v akom veku, dôležité je to, čo robíte vo chvíli smrti. V Tanigučim zomierajú hrdinovia pri výstupe na Mount Everest. Keďže do šestnásteho júna nemám šancu zdolať K2 či nejakú alpskú štvortisícovku, mám vlastný Everest, intelektuálny. Stanovila som si za cieľ sformulovať čo najviac hlbokých myšlienok a zapísať si ich do tohto zápisníka: ak nič nedáva zmysel, nech sa tomu postaví aspoň myseľ, no nie? Moja japonská žilka mi však zadanie ešte spresnila: každá hlboká myšlienka musí mať formu krátkej japonskej básne – buď haiku (tri verše), alebo tanky (päť veršov).

Moje obľúbené haiku je od Bašóa.

*Rybárska chatrč
Zmiešané s krevetami
Cvrčky tak chutia*

Toto nie je žiadne akvárium, to je poézia!

Ibaže v mojom reálnom svete je menej poézie než v japonskej rybárskej chatrči. Zdá sa vám v poriadku, že štyria ľudia žijú na štyristo štvorcových metroch, keď veľa iných, a medzi nimi možno aj prekliati básnici, nemajú ani len slušný domov a tlačia sa pätnásti na dvadsiatich štvorcových metroch? Keď v lete hlá-

sili v správach, že zomreli nejakí Afričania, pretože v ich zdravotne nevyhovujúcom obytnom dome došlo k požiaru schodiska, vnuklo mi to nápad. Oni celý deň žijú v guľatom akváriu, nemôžu z neho vyskočiť rozpráváním príbehov. Ale moji rodičia a Colombe si predstavujú, že plávajú v oceáne, pretože žijú na svojich štyristo štvorcových metroch prepchatých nábytkom a maľbami.

A tak šesnásteho júna plánujem trocha osviežiť ich sardinkovú pamäť: zapálím byt (podpaľovačom na gril). Ale pozor, nie som zločinec: urobím to, keď nikto nebude doma (šestnásty jún pripadá na sobotu a v sobotu popoludní Colombe chodievala k Tibèrovi, mama na jogu, otec do svojho klubu a ja tu budem sama), mačky evakuujem cez okno a hasičom zavolám s dostatočným predstihom, aby nikto ďalší nezomrel. Potom spokojne pôjdem spať k starej mame s tabletkami na spanie.

Bez bytu a bez dcéry by si hádam mohli spomenúť na všetkých tých mŕtvych Afričanov, čo povieť?

KAMÉLIE

1

Aristokratka

V utorok a vo štvrtok chodievala ku mne na čaj Manuela, moja jediná priateľka. Manuela je jednoduchá žena, ktorú dvadsať rokov utierania prachu v cudzích domácnostiach nepripravilo ani o štipku elegancie. Keď hovoríme o utieraní prachu, je to v podstate eufemizmus. U boháčov sa však veci nenazývajú pravými menami.

„Vyprázdňujem koše plné dámskych vložiek,“ vykladá mi s jemným a šušlavým prízvukom. „Upratujem psie vývratky. Čistím vtákom klietku. Človek by neveril, koľko toho také drobné stvorenia našpinia. Umývam toalety. Popritom je utieranie prachu luxusná zábavka!“

Mali by ste vedieť, že keď Manuela príde o druhej popoludní ku mne – v utorok od Arthensovcov a vo štvrtok od de Brogliovcov –, má za sebou dokonale vydrhnuté pozlátené záchodové sedadlá s rafinovanou výzdobou, ktoré budú napriek jej námahe aj tak zasa rovnako špinavé a odporné ako všetky záchody na svete. Ak totiž boháči majú niečo spoločné s chudobnými, hoci aj proti svojej vôli, tak sú to nechutné črevá, ktoré nakoniec vždy vyvrhnú svoj smradľavý obsah.

A za to si Manuela zaslúži úctu. Hoci bola obetovaná na oltári sveta, kde sú nedôstojné činnosti určené jedným, zatiaľ čo druhí si váľajú šunky, nijako to neoslabilo jej sklony k perfekcionizmu, ktorý ďaleko prevyšuje rafinovanú pozlátenú výzdobu, záchodových sedadiel nevynímajúc.

„Aj kvôli malému oriešku treba prestrieť obrus,“ povie Manuela a zo starej nákupnej tašky vytiahne malú vaničku zo svetlého dreva, z ktorej vykúka karmínový hodvábný papier, a v tejto doslova šperkovnici si hovejú domáce mandľové keksíky. Uvarím kávu, ktorú nebudeme piť, no obe zbožňujeme jej vôňu, mlčky srkame zelený čaj a chrúmeme keksíky.

Tak ako ja sa dopúšťam permanentnej zrady svojho archetypu, Manuela je zradkyňa archetypu portugalskej upratovačky, ani si to neuvedomuje. Narodila sa pod figovníkom v meste Faro ako ôsme dieťa, za ktorým nasledovalo ďalších šesť. Veľmi skoro ju poslali pracovať na pole, tiež rýchlo ju vydali za murára, ktorý sa krátko nato musel z krajiny vysťahovať. Porodila štyri deti, podľa občianskeho preukazu Francúzov, no pre úrady Portugalcov, takže je stále dievčaťom z Fara, od šatky na hlave až po čierne ortopedické pančuchy, je to však aristokratka, skutočná aristokratka, veľká aristokratka, a to spôsobom, ktorý neznesie žiadne protesty, pretože sa úprimne vysmieva zo všetkých nálepiek a titulov. Čo je aristokratka? Je to žena, na ktorú vulgárnosť nedosiahne, hoci je ňou obklopená zo všetkých strán.

Vulgárnosť príbuzných jej manžela, ktorí sa v nedeľu snažia výbuchmi drsného smiechu potláčať

bolesť z poznania, že sa narodili slabí a bez budúcnosti, vulgárnosť jej okolia poznačeného zúfalstvom rovnako sinavým ako neónky na továrni, kam muži odchádzajú každé ráno ako do pekla, vulgárnosť jej zamestnávateľiek, ktorým ani bohatstvo nepomôže zakryť ich nízkoť a ktoré sa k nej správajú ako k prašivému psovi. Museli by ste Manuelu vidieť, keď mi ako kráľovnej ponúka plody svojej cukrárskej tvorby, aby ste dokázali vnímať gráciu, ktorou táto žena oplýva. Áno, ako kráľovnej. Manuelin príchod premení môj domovnícky byt na palác a naše chrúmanie vydedencov na kráľovské hody. Tak ako rozprávač preonačí život na trblietajúcu sa rieku, ktorá so sebou odnesie trápenia a problémy, tak Manuela urobí z nášho bytia srdečnú a veselú epopeju.

„Mladý od Pallièresovcov ma dnes pozdravil na schodoch,“ preruší zrazu mlčanie.

Pohrdavo zamrmlem.

„Číta Marxa,“ pokrčím plecami.

„Marxa?“ začuduje sa a vysloví x ako š, ako mäkké š, nádherne šarmantne.

„Zakladateľa komunizmu,“ vysvetlím jej.

Manuela si posmešne odfrkne.

„Politika,“ neodpustí si. „Hračka pre boháčov, o ktorú sa nechcú s nikým deliť.“

Na chvíľu sa zamračí, premýšľa.

„Tak to asi trochu zmenil žáner,“ povie.

Manuelinej bystrozrakosti neuniknú obrázkové časopisy, ktoré mladí z jej bytov skrývajú pod matracmi, a istého času sa zdalo, že mladý Pallières bol ich usilovným čitateľom, hoci mal pomerne vyhranený vkus, o čom svedčila obchytaná stránka

s nadpisom, ktorý nenechal nikoho na pochybách:
Roztopašné markízy.

Takto sa ešte chvíľu smežeme a tárame o tom i onom, v pokojnej atmosfére starého priateľstva. Tieto chvíle sú veľmi cenné a vždy mi stisne srdce, keď si pomyslím na deň, keď si Manuela splní sen, navždy sa vráti do svojej krajiny a nechá ma tu samu, zbiedenú, bez spoločníčky, ktorá zo mňa dvakrát do týždňa urobí tajnú kráľovnú. S obavou sa tiež sama seba pýtam, čo sa stane, keď jediná priateľka, ktorú som kedy mala, jediná osoba, ktorá všetko vie, hoci sa na nič nepýta, nechá za sebou ženu, ktorú nikto nepozná, a svojím odchodom ju zahalí do rubáša zabudnutia.

Vo vstupnej hale sa ozvú kroky, potom jasne začujeme typický zvuk gombíka, ktorý stlačí čiasa ruka, aby privolala výťah – je to starý výťah s čiernou mrežou a krídlovými dverami, s čalúnením a dreveným obložením, ktorý kedysi obsluhoval lokaj. Poznám tie kroky, patria Pierrovi Arthensovi, gastronomickému kritikovi zo štvrtého poschodia, oligarchovi najhoršieho druhu. Podľa toho, ako prižmuruje oči, keď stojí na prahu môjho bytu, očividne si myslí, že bývam v tmavej jaskyni, hoci to, čo vidí, mu hovorí pravý opak.

Čítala som tie jeho slávne kritiky.

„Je to pre mňa španielska dedina,“ povie Manuela, pre ktorú je dobrá pečenka jednoducho dobrá pečenka... a bodka.

Vlastne sa tomu ani nedá rozumieť. Je mi ľúto, keď vidím, ako taký majster pera márne svoj talent, pretože je slepý. Napísať o jednej paradajke

niekoľko strán nádherného textu – pretože Pierre Arthens píše svoje kritiky, tak ako románopisec rozpráva príbehy, a to jediné z neho mohlo urobiť génia –, a pritom paradajku v skutočnosti nikdy *nevidieť* ani *nedržať*, to je žalostný prejav majstrovstva. Môže byť niekto taký nadaný a zároveň taký slepý? Často som o tom uvažovala, keď som ho videla prechádzať popred moje dvere s tým jeho veľkým arogantným nosom. Očividne áno. Niektorí ľudia nie sú schopní vidieť v tom, čo majú pred sebou, vnútorný život a dych, a celý život premárnia tým, že zoširoka rečia o ľuďoch, akoby to boli stroje, o veciach, akoby nemali nijakú dušu a scvrkli sa iba na to, čo sa o nich dá povedať na základe subjektívneho vnuknutia.

Ako naschvál sa kroky odrazu vrátia a Arthens mi zazvoní pri dverách.

Vstanem a poriadne šúcham nohami v papučiach, takých klišéovitých, že im môže konkurovať jedine bageta a baretka. Viem, že týmto Majstra, žijúcu ódu na netrpezlivosť veľkých predátorov, poriadne rozčúlim, preto sa o to viac sústredím na to, aby som čo najpomalšie odchýlila dvere a vystrčila von nedôverčivý nos. Dúfam, že je poriadne červený a lesklý.

„Čakám kuriéra s balíkom,“ oznámi mi s prižmúrenými očami a so stiahnutými nozdrami. „Keď príde, mohli by ste mi ho okamžite priniesť?“

Dnes popoludní má pán Arthens na sebe veľký bodkovaný nákrčník, ktorý sa mu vznáša okolo patricijského krku a vôbec mu nepristane, pretože jeho obrovská levia hriva a éterická nabubrenosť tohto hodvábneho kúska vytvárajú dohromady dojem

baletnej sukničky, čím celkom prichádza o mužnosť, ktorou sa zvyčajne hrdí každý chlap. Ten nákrčník mi čosi pripomína. Pri tej spomienke len s námahou potlačím úsmev. Pripomína mi Legrandina. V románe *Hľadanie strateného času*, diele istého Marcela, sa iný notorický domovník, snob Legrandin, nevie rozhodnúť medzi dvoma svetmi: svetom, v ktorom žije, a svetom, do ktorého by chcel preniknúť. Patetický snob, ktorého nákrčník vyjadruje najintímnejšie výkyvy: z nádeje do trpkosti a zo servilnosti do pohrdania. A tak na námestí v Combray, kde vonkoncom netúži pozdraviť rodičov rozprávača, no musí okolo nich prejsť, využije svoj šál, nechá ho lietat vo vetre, čím navodí melancholickú náladu, ktorá sa zaobíde bez zvyčajných pozdravov.

Pierre Arthens určite pozná Prousta, no pasáž o domovníkoch mu očividne nič nehovorí. Netrepezlivo si odkašle.

Spomeniem si na jeho otázku: *Mohli by ste mi ho okamžite priniesť?* Asi má na mysli ten balík, čo prinesie kuriér. Vari bohatí nevyužívajú bežné poštové služby?

„Áno,“ odpoviem a prekonám rekord v stručnosti, ku ktorej ma podnietila tá jeho a chýbajúce *prosím vás*, čo podľa mňa nemohol ospravedlniť ani opytovací a podmieňovací spôsob.

„Je to veľmi krehké,“ dodá. „Dávajte veľký pozor, prosím.“

Spojenie imperatívu a *prosím* nijako nenapraví predchádzajúcu absenciu zdvorilosti, o to viac, že ma považuje za neschopnú takých syntaktických nuáns, a používa ich len preto, lebo sa mu to páči, a vôbec ho nezaujíma, či by ma tým náhodou ne-

mohol uraziť. Počuť hlas boháča, ktorý sa obracia iba na seba samého a ktorého slová sú, technicky vzaté, vlastne určené vám, je ako dotknúť sa dna spoločenskej spodiny – ani mu len na um nezíde, že by ste im mohli rozumieť.

„Ako krehké?“ Zatvárim sa nechápavo, no prejavím záujem.

Ostentatívne vzdychne a v jeho dychu zacítim ľahký závan zázvoru.

„Je to inkunábula,“ povie a zahľadí sa mi do očí spokojným pohľadom cteného majiteľa, zatiaľ čo ja sa tvárim meravo.

A vzápätí mu zaplesnem dvere pred nosom.

Pri predstave, ako dnes večer Pierre Arthens pri stole rozpráva vtipnú historku o pohoršenej domovníčke, pred ktorou spomenul inkunábulu a ona v tom určite videla niečo neslušné, sa dobre zabávam.

Len Boh vie, kto z nás dvoch urobil zo seba väčšieho hlupáka.

Zápisky o pohybe sveta č. 1

Zostať sústredený do seba a neprísť o trenírky

Je veľmi dobré pravidelne produkovať hlboké myšlienky, no mám pocit, že to nestačí. Aby ste mi rozumeli: o pár mesiacov spácham samovraždu a podpálím byt, takže si, samozrejme, nemôžem nahovárať, že mám kopu času. Za ten krátky čas, čo mi zostáva, musím urobiť niečo poriadne. Dala som si teda výzvu: ak máte v pláne spáchať samovraždu, musíte presne vedieť, čo robíte, nemôžete predsa podpáliť byt len tak z rozmaru. Ak je teda na tomto svete niečo, kvôli čomu sa oplatí žiť, nesmiem to prepásť, pretože keď ste už mŕtvi, je príliš neskoro ľutovať, a zomrieť, pretože ste sa pomýlili, je naozaj hlúpe.

Samozrejme, mám svoje hlboké myšlienky. No vo svojich hlbokých myšlienkach sa hrám na to, čo som, teda na intošku (ktorá sa vysmieva z iných intošov). Nie je to vždy ktoviečo, ale dá sa pritom zabaviť. A možno by nebolo od veci kompenzovať túto „slávu ducha“ inými správami, ktoré budú hovoriť o tele alebo o veciach. Nie hlboké myšlienky mysle, ale majstrovské diela hmoty. Niečo, čo má tvar, je hmatateľné. Ale aj krásne či estetické. Okrem lásky, priateľstva

a krásy Umenia nevidím nič iné, čo by mohlo prinášať energiu do ľudského života. Na lásku a priateľstvo som ešte primladá a nemám s tým veľa skúseností. Zato Umenie... Keby som mala žiť ďalej, žila by som pre Umenie. No aby ste mi rozumeli: nehovorím len o umeleckých dielach majstrov. Napríklad kvôli Vermeerovi by som nežila. Jeho dielo je vznešené, no mŕtve. Nie, mám na mysli krásu vo svete, to, čo nás môže pozdvihnúť v toku života. Moje Zápisky o pohybe sveta budú preto venované pohybu ľudí, tiel alebo, ak už naozaj nebude o čom, aj vecí a budem sa snažiť nájsť niečo, čo je dostatočne estetické na to, aby dalo životu zmysel. Pôvab, krásu, harmóniu, intenzitu. Ak niečo také nájdem, potom možno prehodnotím svoju voľbu: kebyže nájdem krásny pohyb tiel, hoci by mi aj chýbala nejaká pekná duchovná myšlienka, možno vtedy usúdím, že predsa len stojí za to žiť.

Na tento nápad o dvojitom zapisovaní (jedny zápisky pre ducha, druhé pre telo) som prišla včera, keď otec sledoval v televízii ragbyový zápas. Doteraz bolo v podobných situáciách zaujímavejšie dívať sa na otca. Rada ho sledujem, keď si vyhrnie rukávy košeľa, vyzuje si topánky a vyvalí sa na gauč s pivom a klobásou, sleduje hru a tvrdí: „Pozrite sa, aj takýto viem byť.“ Zrejme mu nenapadne, že jedno kliše (veľavážený pán minister) plus ďalšie kliše (vlastne celkom fajn chlapík a ešte má aj rád pivo z chladničky), to je kliše na druhú. Skrátka, v sobotu prišiel otec domov skôr ako zvyčajne, šťastne odhodil aktovku, vyzul si topánky, vyhrnul si rukávy, z kuchyne zobral pivo a vyvalil sa pred telku so slovami: „Zlatíčko, prinies mi, prosím ťa, klobásu, nechcem zmeškať haku.“

No kým došlo na haku, mala som dosť času nakrájať klobásku, a keď som mu ju priniesla, ešte stále bola iba reklama. Mama sedela na pol zadku na ope-
radle gauča, aby dala najavo svoj odpor voči celej záležitosti (v tejto stereotypnej rodine zastávam post zarytej socialistky), a unavovala otca komplikovaným rozprávaním o večeri, ktorej zmyslom bolo pozvať dva rozhnevané páry, aby ich zmierili. Vzhľadom na mamin psychologický jemnocit to bol od začiatku dosť pochybý projekt. Položila som teda klobásku pred otca, a keďže som vedela, že Colombe je vo svojej izbe a počúva tú svoju údajne politicky angažovanú avantgardnú hudbu, povedala som si: A prečo nie? Pozriem si haku. V mojej pamäti bola haka akýmsi groteskným tancom, ktorý hráči novozélandského tímu tancovali pred zápasom. Aby ako veľké opice akože nahnali súperovi strach. Ragby som si pamätala ako hru ťažkých chlapov, ktorí sa v kuse hádžu do trávy, znova vstávajú a o tri kroky ďalej sa zasa pustia do seba.

Reklamy sa konečne skončili a po úvodnej znelke, počas ktorej sa kopa veľkých chlapov vŕala po tráve, sa nám naskytl pohľad na štadión spolu s komentárom, potom detailný záber na komentátorov (otrokov cassouletu) a potom späť na štadión. Hráči vstúpili na ihrisko a vtedy to začalo byť fascinujúce. Spočiatku som tomu dobre nerozumela, boli to rovnaké zábery ako zvyčajne, ale pôsobilo to na mňa akosi inak, cítila som čudné brnenie, nedočkavosť, také to „ani nedýcham“. Otec vedľa mňa už vypil svoje prvé pivo a chystal sa podvoliť svojmu galskému naturelu, preto požiadal mamu, ktorá práve vstala z gauča, aby mu priniesla ďalšie. Zadržala som